

нагромадити значну кількість експедиційних матеріалів, які поповнять фольклорні архіви та використовуватимуться в подальшій дослідницькій, виконавській та навчальній роботі.

Отож на закінчення хочеться побажати, щоб перша Літня школа фольклористики Малої академії наук України була хорошим починком для проведення подібних заходів у наступні роки і стала б доброю традицією, що вносила б свою вагому частку в освітньо-патріотичне виховання шкільної молоді, розширювала б її загальнокультурні обрії, а можливо, й готувала старшокласників до вибору майбутньої професії народознавця.

Лариса Лукашенко.

Пісні з голосу столітнього львів'янина Теодора Фурти / Упор. О. Харчишин; Нотні транскрипції Х. Ізотової. – Львів, 2010. – 196 с.

Чоловічий спів у фольклорній традиції українців – досить раритетне явище, і навіть самі народні виконавці вже віддавна пісню вважають жіночим привілесом, тоді як інструментальне музикування – чоловічим. У меншій мірі цей стереотип поширюється на необрядову сферу, у значно більшій – на обрядову, оскільки лише колядування, за спостереженням К. Квітки, є „школою організованого чоловічого співу”. І тільки як виняток, що зумовлюється неабияким музичним талантом та непереборним бажанням співати, нерідко усупереч нерозумінню та навіть насмішкам з боку оточення, у наші дні трапляються традиційні виконавці-чоловіки.

Власне до таких неординарних особистостей належить столітній львівський співак-інструменталіст Теодор Фурта, багатий творчий спадок якого висвітлено у рецензованій книзі. Матеріал на високому професійному рівні зібрано й упорядковано знаним львівським науковцем-філологом Ольгою Харчишин, котра останнім часом спеціалізується на тематиці міського фольклору¹. Нотні транскрипції також фахово ви-

¹ Харчишин О. Новочасний фольклор Львова: творення, функціонування, специфіка репертуару // Матеріали до української етнології: Збірник наукових праць. – Вип. 2(5). – Київ, 2002. – С. 435-437; *її ж*, Пісні т. зв. „легкого жанру” в народно-культурному житті українців Львова першої половини ХХ століття (питання фольклорно-літературних взаємин) // Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. – Серія філологічна. – Вип. 37. – Львів, 2006. – С. 207-231; *її ж*, Советська дійсність у фольклорі львів'ян: Нарис. – Львів, 2006. – 48 с.; *її ж*, Фольклорна спадкоємність у співаній поезії Львова кінця 1980-х – початку 1990-х рр. // Народна творчість українців у просторі і часі: Матеріали Міжнародної наукової конференції в рамках VI Міжнародного фестивалю українського фольклору „Берегиня”. – Луцьк, 2010. – С. 178-195 та інші.

конала студентка кафедри музичної фольклористики Львівської музичної академії Христина Ізотова, самé ж видання вийшло під егідою Проблемної науково-дослідної лабораторії цієї ж установи. Друк невеличким накладом у 150 примірників забезпечив поліграфічний центр університету „Львівська політехніка”.

Концепція збірки та її структура детально викладені й обґрунтовані упорядником у вступних розділах, що значно полегшує сприйняття та розуміння матеріалів книги. Звідси дізнаємося, зокрема, про те, що записи провадилися упродовж 2001-2009 років, а видання готувалися напередодні славного ювілею Т. Фурти. У процесі багаторазових зустрічей із музикантом О. Харчишин поступово вивідувала його репертуар, а водночас komponувала багатогранний творчий та психологічний портрет людини-легенди зі складними біографічними перипетіями. Очевидно, що за сто останніх років надто поліетнічний та, відповідно, еkleктичний в мистецькому плані Львів зазнав чимало політичних та соціокультурних змін, що безпосередньо відобразилось і на музичній сфері. Годі було б сподіватися, що людина із доброю пам'яттю, неабиякими творчими здібностями та тривалим життєвим шляхом, якою є Т. Фурта, могла лишитися поза цими процесами та не піддатися мінливим естетичним віянням. Саме тому його різномірний пісенний репертуар викладено у трьох розділах, далеких від пропорційності: найповніший – це „Традиційні пісні” (102 твори), значно менший – „Львівські пісні” (14 творів) та кілька зразків – „Власна творчість Т. Фурти” (2 пісні та 2 вірші). Причому в першому розділі міститься більшість творів літературного походження із відображенням соціально-побутової тематики (про козацтво, чумацтво, опришків, рекрутів, жовнірів, національно-визвольний рух), а також чимало автентичних обрядових зразків, які з дитинства запам'яталися музикантові у його рідному селі Великий Дорошів Жовківського району Львівської області. Другий розділ складають переважно жаргівливі пісні, що побутовали у середовищі львівських батярів та виконувались різними мовами – у т. ч. польською та їдиш. Кілька заключних текстів, як це властиво найталановитішим музикантам, складені особисто співаком та проспівані ним на загальновідомі мелодії – „Ой не ходи, Грицю” та „Тільку у Львові”.

Музичні матеріали збірки підготовлено на належному рівні, згідно з вимогами, виробленими львівськими етномузикологами. Зокрема, послідовно витримано диференціальний принцип тактування, детально відображено агогічні особливості виконання, численні мелічні та ритмічні варіанти. При мінімальній імпровізаційності подано лише першу строфу, а певні відхилення зазначені петитом в основному тексті та під ним. Складніші твори, з розвиненою варіантністю, транскрибовані повністю. Більшість пісень, як це зазначено у примітках, виконані співаком під власний інструментальний акомпанемент, однак у книзі

містяться лише два таких цілісних зразки: шлягер „На Високім замку старий дуб стояв” – у супроводі банджо, весільна ладканка „Гей росло, росло болото” – зі скрипкою. У решті випадків відображено лише вокальні партії. Хоча такі половинчаті транскрипції не позбавляють сам пісенний репертуар певних якісних властивостей, однак таким чином порушено цілісність музичної композиції. Більше того, наскільки відомо, виконуваних на банджо мелодій взагалі немає у жодному українському фольклорному збірнику, й тому саме цей вид неписьменної інструментальної гри міг би становити значний інтерес для дослідників. Наявні ж вокальні транскрипції відзначаються довершеністю, що у певній мірі забезпечується акуратним графічним викладенням та грамотним макетуванням музичних творів.

У такому гармонійному комплексі презентації повноцінного образу музиканта Т. Фурти слід особливо відзначити скрупульозність упорядника у філологічному опрацюванні пісенних текстів. Можна посперечатись з приводу логічності застосованого жанрового поділу творів, що компонується у групи „традиційних”, „львівських” та „власних”, бо ж поміж першими трапляються як глибоко автентичні обрядові зразки, так і виразно напливові, авторські пісні, які радше пов’язуються із міським, у т. ч. і львівським середовищем; також до групи міських (львівських) слід віднести і власні композиції співака. Однак розв’язання подібної проблематики зробить безпорадним кожного упорядника, оскільки й досі не вироблено однозначних критеріїв класифікації фольклорних поетичних та музичних текстів узагалі, не кажучи вже про такі, що побутують у міському середовищі. Очевидно, що основну увагу О. Харчишин зосередила на точності та об’єктивності представлення поетичного масиву, а саме: (1) зазначено усі наявні варіанти комбінацій слів та словосполучень, що виникали унаслідок кількарізних фіксацій тих самих творів; (2) відображено в оригінальному звучанні кілька іноземних текстів та подано їхній переклад; (3) додано словничок діалектних та маловживаних слів. Надзвичайно ретельно упорядник дослідила історію майже кожної із виконаних Т. Фуртою пісень, що змістовно викладено в примітках і коментарях. Тут, окрім стандартної паспортизації, вказується походження творів, їхня перша публікація, в окремих випадках – документальні відомості щодо героїв сюжетів, а також цінні особисті зауваження виконавця щодо побутування тих чи інших зразків.

У додатках основне місце займають світлини, головню ті, які зробила О. Харчишин, а також із домашнього архіву співака. На більшості з них зображено Т. Фурту під час його вуличної практики співу та, переважно, скрипкової гри, що активно проходила в 1990-х роках у різних місцях Львова – від Залізного, через Краківський і до Галицького ринків, і, найсамкінець, – у Бернардинському дворику. Кілька цікавих спостережень

про скрипкове виконавство Т. Фурти викладено в окремому рефераті випускниці кафедри української фольклористики Львівського університету Анни Габрук. Однак тут стиль викладу надміру розбавлений романтичними зворотами, що помітно контрастує із суто науковими, лаконічними формулюваннями у текстах від упорядника.

Поява такого збірника може знаменувати собою початок нового етапу у фольклористиці, коли на стадії зникнення автентичного репертуару в питомому сільському середовищі наукові дослідження ще певний час можна буде проводити у місті від колишніх вихідців із села. Крім того, у майбутньому слід було б приділити окрему увагу і суто міському фольклорові, що нині, як уже мовилося, з успіхом реалізовує О. Харчишин в інших своїх доробках. В особі ж Т. Фурти ці два мистецькі стилістичні напрямки знайшли органічне поєднання, тому досконало підготовлена та оформлена збірка його пісень служитиме взірцем наукової розправи над музично-поетичним матеріалом, що за змістом межує між фольклором та фольклоризмом.

Юрій Рубак.